

Järjestötutkimus

ihmisten arjen ja palvelukokemusten välittäjänä?

Päihde- ja mielenterveysalan järjestötoimijat suuntaisivat tutkimusta ihmisten arki- ja palvelukokemuksiin. Tutkimuksen tehtäväksi nähtiin vahvistaa järjestöjen tavoittamien kansalaisten ääntä.

A-klinikkasäätiö koordinoi Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamaa järjestölähtöisen päihde- ja mielenterveystyön tutkimusohjelman valmisteluhanketta. Hankkeen osana tehtiin järjestöjen tutkimustoiminnan tilaa kartoittanut kysely ja järjestötoimijoiden fokusryhmähaastatteluja, joiden avulla pyrittiin selvittämään järjestöjen tiedonhankinnan tarpeita sekä keinoja tiedon keräämiseksi. Järjestökyselyn tuloksia esiteltiin Kuntoutus-lehdessä 4/2013. Tässä artikkelissa esitellään pääteemat fokusryhmähaastattelujen tuloksista.

15 fokusryhmähaastattelua

Järjestöjen yhteyshenkilöt suorittivat yhteensä 15 fokusryhmähaastattelua. Haastatteluista 11 tehtiin päihdetyön järjestöissä ja 4 mielenterveystyön järjestöissä. Haastatteluihin pyrittiin saamaan ruohonjuuritason näkökulmaa kutsumalla mukaan asiakastyötä tekeviä työntekijöitä ja järjestöjen toiminnassaan tavoittamia kansalaisia eri rooleissa. Yhteensä haastateltiin 62 henkilöä (kaavio). Näistä naisia oli 29 ja mie-

hiä 21. Yhteyshenkilöiden kirjoittamissa haastatteluraporteissa ei ilmoitettu 12 haastatellun sukupuolta.

Ryhmähaastatteluissa haastatellut pohtivat päihde- ja mielenterveysasiakaiden sekä kokemusasiantuntijoiden ja vertaistoimijoiden asemaa ja roolia haastateltujen edustamissa järjestöissä ja toimintayksiköissä sekä laajemmin palvelujärjestelmässä. Lisäksi keskusteltiin tutkimustarpeista ja siitä, keneltä, miten ja millaista tietoa tulisi kerätä.

Selviytymistarinat ja palvelukokemukset esiin

”Myönteisten asioiden ja toimimisen selvittäminen. Selviytymistarinoiden moninaisuuden näkeminen.

Haastatellut järjestötoimijat toivoivat tutkimustoiminnan suuntaamista järjestöjen tavoittamien kansalaisten elä-

mäntilanteisiin ja arkipäivään. Korostettiin erilaisten selviytymistarinoiden moninaisuuden tutkimista ja myönteisten asioiden nostamista ongelmakeskeisyyden rinnalle.

Toiseksi painotettiin tarvetta selvittää päihde- ja mielenterveysongelmien palvelukokonaisuuden toimivuutta. Monet haastateltavat olivat vahvasti sitä mieltä, että päihde- ja mielenterveystyön yhteistyö ei toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Yhteistyön toimimattomuuden katsottiin pahimmillaan johtavan siihen, että hoitoa tarvitsevilla henkilöillä on suuria vaikeuksia ylipäättään päästä palveluiden piiriin.

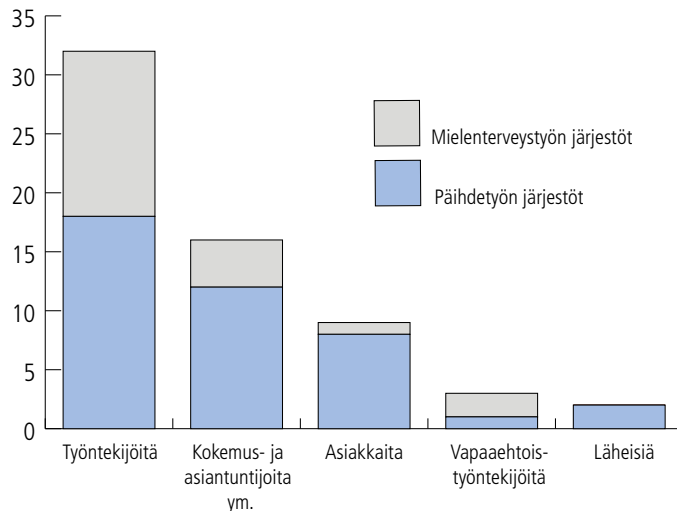
”Tarvitsemme tietoa siitä, missä avun tarvitsijat ovat. Missä ihmiset haluavat tulla kohdatuiksi?”

Haastateltavat korostivat myös omaisten ja läheisten aseman sekä palveluiden ulkopuolelle pudonneiden jäljittämisen tärkeyttä. Järjestöillä katsottiin olevan nimenomaan näihin ryhmiin liittyvää erityistietoa, joka tulisi saada laajempaan tietoisuuteen. Erityisesti omaisten ja palvelupudokkaiden kohdalla tarvittaisiin konkreettista tietoa esimerkiksi avuntarvisijoiden lukumää-

Kokemusasiantuntijoiden ja järjestöjen sanomaa toivotaan kuuluville paremmin.

TUTKITTUA

Tutkittua-palstalla kerrotaan päihdealan ajankohtaisista tutkimusaiheista.

Fokusryhmähaastattelussa haastatellut henkilöt (n=62)

ristä ja siitä, missä ja miten nämä henkilöt haluavat tulla kohdatuiksi. Tällaisen tiedon avulla voitaisiin myös helpommin perustella tuen tarvetta päättäjille ja rahoittajille.

Kokemusasiantuntijat mukaan tutkimukseen

Viidentenä teemana haastattelussa nostettiin esiin kokemusasiantuntijuuden ja vertaisuuden tutkimus. Toivottiin, että järjestöjen harjoittamaa ammatillista tutkimusta vahvistettaisiin ja monipuolistettaisiin kokemuksellista tutkimusta hyödyntävin tutkimusmenetelmin. Näin järjestöjen kohtaamat kansalaiset eivät olisi vain tutkimuskohhteita, vaan heidät otettaisiin mukaan myös itse tutkimusprosesseihin mahdollisimman tasaveroisina toimijoina. Haastatellut katsoivat kokemusasiantuntijuuden erityisen arvokkaaksi tutkittaessa esimerkiksi väärinkäyttö- ja

riippuvuusilmiöiden nopeasti muuttuvaa kenttää.

”Kokemusasiantuntijoiden ja kokemusravioijien ottaminen vakavasti. Kuullaan päihde- ja mielenterveysasiakkaita. Kun vertainen on tekemässä tutkimusta, saadaan kokemustieto ja -osaaminen tutkimukseen mukaan.”

Kokemusasiantuntijoiden asema järjestöissä ja palvelujärjestelmässä nähtiin jossakin määrin ristiriitaisena. Haastateltujen mielestä heidän oma järjestönsä edusti aidosti asiakkaiden, vertaistoimijoiden ja kokemusasiantuntijoiden ääntä, jota ei sitten kuitenkaan välttämättä kuulla laajemmin palvelujärjestelmässä. Kokemusasiantuntijuuden käyttö palvelujen arvioinnissa ja kehittämisessä oli monen haastatellun mukaan vielä vähäistä. Haastattelussa nousi esiin voimakas toive siitä, että kokemusasiantuntijoiden ja järjestöjen sa-

nomaa voitaisiin saada yhteiskunnassa paremmin kuuluville järjestöjen tutkimustoiminnan avulla.

Järjestötutkimuksen haasteet

”Kohtaaminen ja kontaktit kentällä, näkymätön työ. Tehdä näkymätön näkyväksi viranomaisille.”

Työntekijöiden, asiakkaiden ja muiden järjestötoimijoiden haastatteluista nousee monia haasteita järjestöjen tutkimustoiminnalle. Järjestöt tavoittavat kansalaisia monissa eri rooleissa: asiakaina, vertaisina, toipujina, kokemusasiantuntijoina, läheisinä, omaisina, jäseninä ja vapaaehtoisina. Tutkimuksen toivotaan nostavan esiin yhteiskunnallisia epäkohtia mutta myös ihmisten voimavaroja ja muutoksen mahdollisuuksia. Tutkimukselta odotetaan myös käytännönläheisyyttä ja soveltuvuutta uusien toimintamallien kehittämiseen.

Haastattelujen pohjalta tutkimusta tulisi jatkossa kohdistaa järjestöjen toimintaan ja sen edellytyksiin, järjestöjen tavoittamien kansalaisten elämäntilanteisiin sekä kokemusasiantuntijuuden ja vertaisuuden rooliin järjestöjen toiminnassa.

LISÄÄ TEEMASTA:

Jukka Ahonen, Kimmo Terävä, Mika Ala-Kauhaluoma & Jouni Tourunen: Järjestölähtöiselle päihde- ja mielenterveystyön tutkimukselle on tilausta. Kuntoutus 4/2013.

Jukka Ahonen työskenteli tutkijana järjestölähtöisen päihde- ja mielenterveystyön tutkimusohjelman valmisteluhankkeessa. Jouni Tourunen työskentelee A-klinikkasäätiön tutkimuspäällikkönä.